

Muzički biennale: Korijeni mog glazbenog politeizma

Bolje 'preparirani' klavir nego punjeni puran!

Politeist iliti mnogo-božac? Zašto i takva mogućnost nije predviđena u rubrici o vjeroispovijesti prigodom popisivanja stanovništva? Zato, valjda, jer je riječ o popisivanju građanstva, pučanstva, stanovnika iliti birača, a ne o studiji religijske pripadnosti/zastupljenosti. No, ako je tako, čemu je onda predviđeno ono "katolik" i "ne izjašnjava se". Dobro, to je već sve zlo-razložena priča, a mene je asocijacija zavela da se pačam u ono što me se (ne) tiče. Na pitanje o vjeroispovijesti odgovorio sam nevoljko (jer, što se koga tiče moja duhovna higijena?), naime da sam "religijski nemuzikalan", ali kako sam znao da ta sintagma velikog filozofa Richarda Rortyja (1931.-2007.) ne može proći, onda sam se ubrojio, prirodno, u ateista. Ali, da su me pitali o mojim slušnim iliti auditivnim preferencijama, dakle o glazbenom ukusu, onda bih bio odgovorio kako sam "muzikalno nereligiozan"! U pitanju glazbenih simpatija - koje bi se naših državnih statističara trebale ticati jednako kao i naši vjerski idoli - srećom sam "mnogobožac". Tijekom vremena promijenio sam mnoge svoje glazbene bogove, "Od Bacha do Cagea", kako je i naslovljena jedna moja knjižica (iz 1997. g.), možda taman nekih 10-12 koliko bih ih mogao uvrstiti u neki svoj imaginarni glazbeni Olimp, da ih sada ne skidam.

Naime, moju "muzikalnu nereligioznost" definitivno mi je bio utvrdio prvi Muzički Biennale Zagreb (17. - 24. V. 1961. g.), a povodom održavanja upravo 26. MBZ-a (7. - 17. IV. 2011.) iliti 50. obljetnice toga šoka palo mi je na pamet to javno očitovati. Dok sam na prvome Biennalu, 1961., kao fanatični meloman i (člankopisački, recimo glazbeno-kritički) promicatelj Nove glazbe, bio nazočan ama baš svakome događanju, od jutro do kasne noći, ove godine sam već malo sustao.

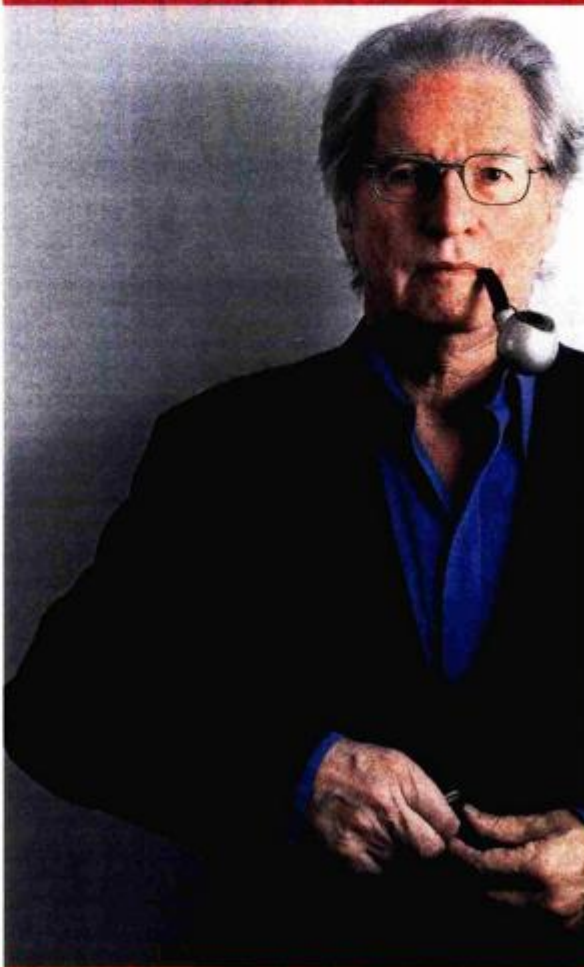
Otvorenje Biennala ove je godine 7. travnja koincidiralo s otvorenjem "Cvjetnog", a kako ni na jedno nisam bio pozvan, to nisam bio ni na jednom (vrlo važno). Čini mi se da se veća ludnica zbivala oko spomenute građevinske interpolacije u zagrebačkome središtu (po svemu vrijedne uvažavanja!), nego što se nešto lično moglo dogoditi oko početka (još) jednog glazbenog događanja. Druga vre-

mena, drugi ciljevi, različite opsije/strasti, proturječne potrebe, suprotni načini izjašnjavanja..., sve (mi) je to shvatljivo, a i glazba je pošemerila, sva se ispremiješala, izukrštala, iščeznula je/poništena stvar podjela na klasičnu i modernu glazbu, na "staru" i "novu", na ozbiljnu i zabavnu, na "čistu" i na "primijenjenu", pa i ona jednom uzvišena postaje potrošnom, upotrebnom, gastronomskom... ukoliko, ne zna se više ni tko svira, ni tko pleše, ni tko dirigira, ni tko fingira.

Druga su vremena bila 1961. godine, kad se još činilo da je socijalističko ljevičarstvo predodređeno trajati vječno, ali kad je, paradoksalnom ironijom, dopustilo/omogućilo jednu takvu panteističku/politeističku svečanost, kao što je Biennale, ne znajući/ne predosjećajući da time radi i protiv vlastitoga (idejno-političkoga) monoteizma. Nastojeći se održavati, režim se urušavao, uz vlastitu pomoć.

No, to je posebno pitanje, ali ako 1961. g., zbog održavanja I. Biennala možemo smatrati presudnom za mnogobrojna duhovna, intelektualna, idejno-politička zbivanja u Hrvatskoj (i tadašnjoj Jugoslaviji), onda nije zgorega samo se ovlašteno osvrnuti po čemu je ta godina još zapamćena ili važna. Tako, 1961. g. podiže se Berlinski zid; J. F. Kennedy postaje predsjednik SAD i iste se godine kompromitira neuspješnom invazijom na Kubu (afera "Zaljev svinja"); dok SSSR slavi Jurija Gagarina i njegov svemirski let; te je godine A. Eichmann u Izraelu proglašen krivim za holokaust i dok počinju pripreme za Vatikanski koncil; u Kongu pogiba Dag Hammarskjöld, generalni sekretar UN; 1961. g. Ivo Andrić dobija Nobelovu nagradu za književnost (i to kao Jugoslaven, pa ga je sada suviše komadati, kad je njegova pripadnost ionako iščeznula); umiru C. K. Jung i E. Hemingway, a u Zagrebu se ubija srpski pjesnik Branko Miljković... te na kraju i ne najmanje važno, a u Zagrebu, svibnja 1961. g. izlazi prvi broj Razloga, novoga časopisa mladih (u kojemu nam se činilo da smo Heideggera uhvatili - za brkove) ... itd... ima još puno toga, ali neću više nabrajati. Znam, samo, da je te godine, grupicu nas, melomana, željnih nekog Apsolutno Novoga, uhvatila groznica Novoga zvuka. Osobno mi je to bi-

IGOR Mandić

{ćorava} KUTIJA

“

Druga su vremena bila te 1961. kad se još činilo da je socijalističko ljevičarstvo predodređeno trajati vječno, ali je dopustilo jednu takvu panteističku svečanost. Nastojeći se održati, režim se urušavao, uz vlastitu pomoć

to oslobađanje od svih stega odgoja i obrazovanja u klasičnoj kulturi i ozbiljnoj muzici (nota bene: "muzika" će se vratiti u "glazbu", mislim, u široj iliti medijskoj uporabi, tek krajem 60-ih godina, u čemu je i krivnja moje malenkosti, kao ondašnjega glazbenoga kritičara Vjesnika!).
Nije (bila) riječ samo o umjetničko-duhovnom oslobađanju, već o kidanju spona s etabliranim sustavom, s hijerarhijskom društvenom (jednopartijskom) ljestvicom, u muzici iliti glazbi uspostavljenoj kao tonalitetni sustav. Zato sam doživio ostvarenje svojih potajnih (glazbeno-ateističkih) želja kad je jedan "Dobro tempirani klavir" J. S. Bacha (1685.-1750.) doživio svoju detronizaciju kao dobro "preparirani klavir" jednoga Johna Cagea (1912.-1992.).

Kad spominjem ovoga američkoga "ludoga gljivara" i zen budista, to je stoga jer je

“

Otvorenje ovogodišnjeg Biennala koincidiralo je s otvorenjem 'Cvjetnog', oko kojeg se, naravno, zbivala veća ludnica

njegova pojava - uz Stockhausena i Schaeffera - na prva dva Biennala (1961. i 1963. g.) iz temelja porušila cjelokupnu zgradu usustavljene građanske muzike, za koju su naši malograđanski podijumi trajno bili spremni poslužiti kao provincijalni oltarčići.

Potonja dvojica, sa svojom elektrofonskom i "konkretnom" glazbom, simbolički su predvodnici one nužne tehnicizacije cjelokupnoga društvenoga okoliša, u kojemu glazba mora sudjelovati, ako uopće želi opstati, a jedan ekscentrični J. Cage, sa svojim teorijama o "Neredu", vremenu i tišini, slučajnosti, zakonima preobražaja (zasnovanom na "JI Džingu", knjizi promjene!), te svojim ironijskim tretiranjem "klasičnoga" koncertnoga prostora (izvodača i slušača), cjelokupnu je tadašnju zagrebačku melomansku scenu izbacio iz (kon)takta. Koliko se sjećam, on sam nije izvodio svoje šašave komade (što će reći da nije "plazio pod klavir", kako se još danas čini idejnom pokretaču Biennala, velikom glazbenom autoru Mirku Kelemenu, inače, osobi najzaslužnijoj za modernost današnjeg svijeta!), već je to radio David Tudor, njegov osobni pijanist i dugogodišnji prijatelj/pratitelj..., a s njima obojicom susreli smo se i razgovarali mi neki, melomani (kol. Ante Stamač i moja malenkost), pa još čuvam njegov potpis i posvetu iz 1963. g. "Preparirani klavir" (kojega se Cage dosjetio još 1938. g.) posebna je priča, ali nakon stoljetne ukočenosti/uštogljenosti, koja je glavna odlika ritualnih koncerata na svim "glajhalštovanim malograđanskim scenama, moj glazbeni politeizam je zaključio, kako je bolji "preparirani klavir nego - punjeni puran!